

Inter-nyet? Inter-dac!

Hatásvadászok. Jegyzett vagy mellékes képelgők, a grafikai programok bravúros bűvészei vagy csak célszerű használói – a *digit-art* mesterei vagy kóklerei ők. Elég a szoftverműveletek technikáit betanulni, és máris itt ingerelnek, demokratikusan belemásznak az életünkbe, uralják a kommunikációs eszközöket. Ízléssel és anélkül, pofára ejtők és unalmasak, a helyzet időtlen: jók és rosszak. Az esztétikai értékrend kikezdőinek küldöm: a szép és rút, a kellemes és taszító létrehozói ők is, pl. médiagrafikusok, némiképp a korábbi, analóg film-trükkműhelyek nyomán kicsit fénnyel festők, mindenbe beleszagolók – nem lenézve, értékelve a kreatív kíváncsiakat. A közéleti attitűdöt, az érvényesülni akarást, a nézetsulykolást ez a terep se változtatja, az akcionista médiahacker csapatok ontják az internetes mém-képleteket. *Ej, mi a mém?* – ami memetikai, „ötletörökítő” alapon, kezdetektől kísérgeti még a világvallásokat és a tömeghisztériákat is. Idézem a biblia pauperumok látvány-példabeszédeit, a plasztika halmozó gótikus dómok rossz-ijesztő, altesti gesztusait, a különféle üdvtanok ikonográfiját, a közönséges formulákon és a tudományosság modelljein létrejövő szimbolikát a szimpla érzékelési absztrakcióig.

A kora-internet időszakban, a rendszerváltás előszelét meglengetők között éppúgy a grafika-jelszó-parafrazisok poénjai, montázsai viszik a prímet, mint napjaink virtuális világában, gyakran mások világát élve, kérdéses mértékben használva mások köztermékét, trükkös kommerszként, háttérképként, már-már okkult „technocult” képernyővédőként. Sajátos fejlemény, hogy több opus különleges, kiállításon is érvényes munka, algoritmus művészet.¹ Nem kell kiberegésznek lenni, hogy kimutassuk: az 1970-es évektől jelen van a digitális art sznobériája is, ahogy korábban pl. az opart divaté. A tünet: túlértékelés. (Árnyékában ott a manipuláció, a szabad kezdeményezések hálózata is csodafegyverként tekintett a digitalitásra, alaposan beleártva magát a spontaneitásba. Természeti, társadalmi magatartásunk nem alakul arányosan a technológiai kibontakozásunkkal.) És ha a káprázat csak bizsu, pavlovi élvezet, átejtés, manír,

rántás és panír, mérgező csali? A falánkság orvosilag sem javasolt. Itt is bekövetkezett az, ami százféle más találmánnyal, nem csak arra használja az ember a komputer-kor csodaszereit, amire lehetne. Tagadjuk ki a jelent, inter-nyet alapon? Az idővel szembeszegülni bajos. Kötelező túrni az ízléstelenség utolsó ítélet előtti haláltáncát? A virtualitás valóságos sokkhatásaira elringató giccset szedni, agyonspécizett sztereografikus mandalába szédülni, végzetes hipnózisba a mágikus képernyőtől? Túladagolás – közli a halottkém. Kitor az inter-dac a jó ízlésért, mert az bizony szabadságvágyat hordoz. Jobb is, ha félrevivő inkvizíciós preconcepció helyett szellemes, fölkészült, fölszabadító kritika a hatások bírója. A szar melóból a mégoly ádáz propaganda se köpülhet vajat, csak kenegeti és fertőz. Itt tenyészik az önáltató, önfeladó, nihilbe faroló relativizálás. Az ízlésről nincs vita (azaz: de gustibus non est disputandum) hamis állítás, magunkkal szemben sem etikus. Lépést tartva a korszellemmel és vadonatúj kifejezésformáival se törölhető, hogy az esztétikai ízlés fogalmaival, a legütősebb fotó és montázs, a legagyasabb álló, mozgó, komputergrafikai, elektrográfiai képlet, szürreális, szinesztetikus, rezonáns, vibrációs gépzene is elemezhető és értékelhető, az arányok mérlegelésével, a vonalvezetés, komponáltság, forma, dinamika, színharmónia, diszharmónia, káosz, hiba és véletlen találó, netán dilettáns eseteit vizsgálva, száz szempontot bevetve, az érzékelés tudatra vetülését, a tervezett és a spontán hatást és visszahatást, a közlés színvonalát boncolva. Miként, ha mondható ez, hagyományos alkotást néznénk, hallgatnánk, és az ecsetkezelést, a formaszervezést, a billentést, a hangzás minőségét, az effektusok és tónusok arányait, a kopottnak elítélt *forma és tartalom* viszonyát vizsgálnánk az anyag rezgéseiben. Ha ez ilyen kézenfekvő lenne, az én mesém itt félbe nem szakadna, s nem hoznám a példatárba a művészetté modulált tudományos, kimatikus² technikai fotót, a matematikus lelkesedését a sejtések *szép* megfejtéséért, vagy a magamét, ha egy nagyívű fejenátdobást látok. Erős? Ippon.

Egykor élt nyárfa testvérem testéből két gramm cellulózt öröltek ki mondataim elviseléséhez. Ha olvasóm nálam okosabb eszközein keresne energiában drágább okfejtést, megfigyelheti, micsoda túlhatalom szövögeti hálóját a kiberterben. Ösztönlény sorstársaink nem is illenek ide hasonlatnak, hiszen „Sok szörnyű csodafajzat van, / s köztük az ember a legszörnyebb”.³

JEGYZETEK

- 1 Orosz Márton művészettörténész kitűnő előadásban tálalta a témát, *Algoritmikus művészet a kiállítótérben* címmel. Elérhető a Magyar múzeumok honlapon: http://archiv.magyar-muzeumok.hu/tema/3560_algoritmus_muveszet_a_kiallitoterben
- 2 kimatika (cymatics) hangrezonancia jelenség, ezt alkalmazó eljárás
- 3 Szophoklész: *Antigoné*. Ratkó József fordításában (Nagykalló Barátainak Köre – Városi Könyvtár, 1994).